

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до абзацу 1 частини 1
статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»
щодо зазначення видів документів, копії яких надаються на
адвокатський запит»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Визначення адвокатського запиту, порядок його подання, а також порядок надання відповіді на адвокатський запит врегульовані статтею 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Разом з тим, на даний час в зв'язку з поверхневим та/або узагальненим правовим регулюванням окремих питань практичної реалізації адвокатами права на «адвокатський запит», у адвокатів часто виникають проблеми з отриманням інформації та копій документів від суб'єктів, яким надсилаються відповідні запити.

Однією з таких проблем є відсутність конкретно визначеного переліку видів (форм) документів, копії яких має право отримати адвокат, а суб'єкти, до яких надіслано адвокатський запит, – відповідно надати в обов'язковому порядку.

Абзац 1 частини 1 статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлює, що адвокатський запит може стосуватись «надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту».

Як бачимо, копії яких саме документів може вимагати адвокат, детально спеціальним Законом не визначено.

Термін «документ», а також види документів законодавчими актами визначаються по-різному.

Наприклад, згідно абзацу 2 частини 1 статті 1 Закону України «Про інформацію» документ - матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі. Види документів цей Закон не визначає.

Згідно частини 1 статті 99 Кримінального процесуального кодексу України документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Одночасно частина 2 статті 99 КПК встановлює, що до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати:

1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні);

2) матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

3) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

4) висновки ревізій та акти перевірок.

Як показує практика, отримання адвокатом копій документів, створених у паперовій формі, здійснюється переважно без особливих ускладнень.

Однак в разі звернення адвоката до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій різних форм власності стосовно надання копій таких документів, як: матеріалів фотозйомки, звукозапису, відеозапису, електронних документів, - в багатьох випадках адвокати нашої країни стикаються на штучні перешкоди в отриманні їх копій. Розпорядники відповідної документації у своїх відповідях-відмовах стверджують, зокрема, що «матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису не відносяться до документів і тому обов'язку їх надавати немає» або «належність електронних файлів до документів є спірною і тому обов'язок їх надання також під сумнівом».

Ведення адвокатами, які здійснюють захист прав, свобод і законних інтересів інших осіб, тривалого листування з окремими суб'єктами і доведення їм, чому певні матеріали або файли відносяться до документів, значно ускладнює правозахисну діяльність. В свою чергу неотримання необхідних копій документів суттєво знижує ефективність такої діяльності. Крім того, в окремих випадках потреба в документах може бути терміновою і штучні перешкоди в отриманні адвокатом цих документів можуть завдати непоправної шкоди людині (клієнту), чий інтерес він представляє.

Одночасно зазначені вище органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форм власності та підпорядкування на запити правоохоронних органів (прокуратура, поліція, СБУ і т.д.) зазвичай без будь-яких застережень надають всі запитовані останніми документи, незалежно від їх характеру, оскільки статус правоохоронного органу (враховуючи надані правоохоронним органам можливості, повноваження і компетенції в різних сферах) для них важить більше, ніж статус адвоката.

Крім того, згідно пп. 2 п. 6 Положення про Національну поліцію, затвердженого Постановою КМУ від 28.10.2015 р. № 877, Національна поліція для виконання покладених на неї завдань має право, зокрема: одержувати в установленому законодавством порядку від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, а також громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань. Тобто в даному випадку під час визначення повноважень поліції додатково застосовується термін «матеріали», що в правовому розумінні вже

значно розширює можливості для отримання матеріалів фотозйомки, звукозапису, відеозапису працівниками Національної поліції.

В результаті принцип «рівності» прав на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, закріплений частиною 2 статті 22 Кримінального процесуального кодексу України, на практиці нівелюється, і адвокати (на відміну від сторони обвинувачення) мають набагато менше можливостей отримати відповідні матеріали (фотозйомки, звукозапису, відеозапису), необхідні для захисту.

В інших сферах правового регулювання, аніж кримінальний процес, зокрема в сфері цивільного права і процесу, господарського права і процесу, адміністративного права і процесу, правова невизначеність ще більше зменшує можливості адвоката (захисника) на отримання матеріалів фотозйомки, звукозапису, відеозапису, копій електронних документів.

Відповідно до статті 1 Основного Закону (Конституції) – Україна є демократичною і правовою державою. Згідно частини 1 статті 5 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики України», основними засадами внутрішньої політики у сфері формування інститутів громадянського суспільства є: утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави. Адвокатура, як частина та незалежний інститут громадянського суспільства, для ефективного виконання своїх завдань (поставлених перед нею суспільством) має бути наділена належними юридичними механізмами та засобами. Суспільство жодним чином не програє, а тільки виграє від усунення правової невизначеності відносно повноважень адвокатів на отримання копій документів під час здійснення ними правозахисної діяльності.

2. Цілі і завдання проєкту Закону

Метою даного законопроекту є усунення правової невизначеності стосовно переліку (форм) документів, копії яких надаються на адвокатський запит. Зазначення в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» невиключного переліку видів (форм) документів, копії яких надаються на адвокатський запит, дозволить адвокатам більш ефективно використовувати механізм адвокатського запиту, матиме роз'яснювальний характер для суб'єктів, які отримують запити, та в цілому зменшить кількість випадків необґрунтованих відмов від надання копій запитуваних документів.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проєктом Закону пропонується зазначення переліку видів (форм) документів, копії яких надаються на адвокатський запит, шляхом внесення змін до абзацу 1 частини 1 статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». А саме – у визначенні адвокатського запиту,

наведеному в зазначеній нормі, після слів «копії документів» в дужках пропонується наведення наступного роз'яснення: «(створених у паперовій формі або у вигляді матеріалів фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інших носіїв інформації, зокрема електронних)».

Доповнення пропонується, зокрема, з урахуванням аналогії права – пункту 1 частини 2 статті 99 КПК, де таким чином визначається один з видів (форм) документів.

Зазначений перелік видів (форм) документів, який пропонується додати, є невиключним, однак він слугуватиме певним орієнтиром для суб'єктів, якими отримано адвокатський запит, для розуміння того, які документи мають бути надані адвокату в будь-якому випадку.

При цьому стосовно захисту прав третіх осіб (нерозголошення персональних даних і т.д.), регулювання даних питань не зазнає змін і в разі їх виникнення вони вирішуватимуться з урахуванням існуючого обмеження щодо надання інформації (інформація, яка має статус «інформації з обмеженим доступом»), на адвокатський запит згідно положень ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не надається).

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Основним нормативно-правовим актом, що регулює відносини у даній сфері, є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», до абзацу 1 частини 1 статті 24 якого і пропонується внесення відповідних змін.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту Закону не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України або місцевих бюджетів.

6. Прогноз результатів

Прийняття законопроєкту матиме наступні позитивні наслідки (результати):

- вдосконалення правового регулювання та усунення невизначеності стосовно того, копії яких документів в обов'язковому порядку надаються на адвокатський запит;

- шляхом включення безпосередньо в профільний закон - Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» відповідного переліку видів (форм) документів - забезпечить ефективне правозастосування та матиме водночас роз'яснювальний характер для всіх суб'єктів, які отримують адвокатські запити;

- вдосконалення механізму, підвищення ефективності адвокатського запиту;
- зменшення кількості випадків необґрунтованих відмов від надання копій документів на адвокатський запит.

Народні депутати України:

С.Д. Гривко (посв. № 110)

П.В. Халімон (посв. № 54)

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ГРИВКО СЕРГІЙ ДМИТРОВИЧ
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA10400000039E23D00BE09F201
Дійсний до: 13.01.2022 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 110д9/1-2021/17108 від 22.01.2021

337611